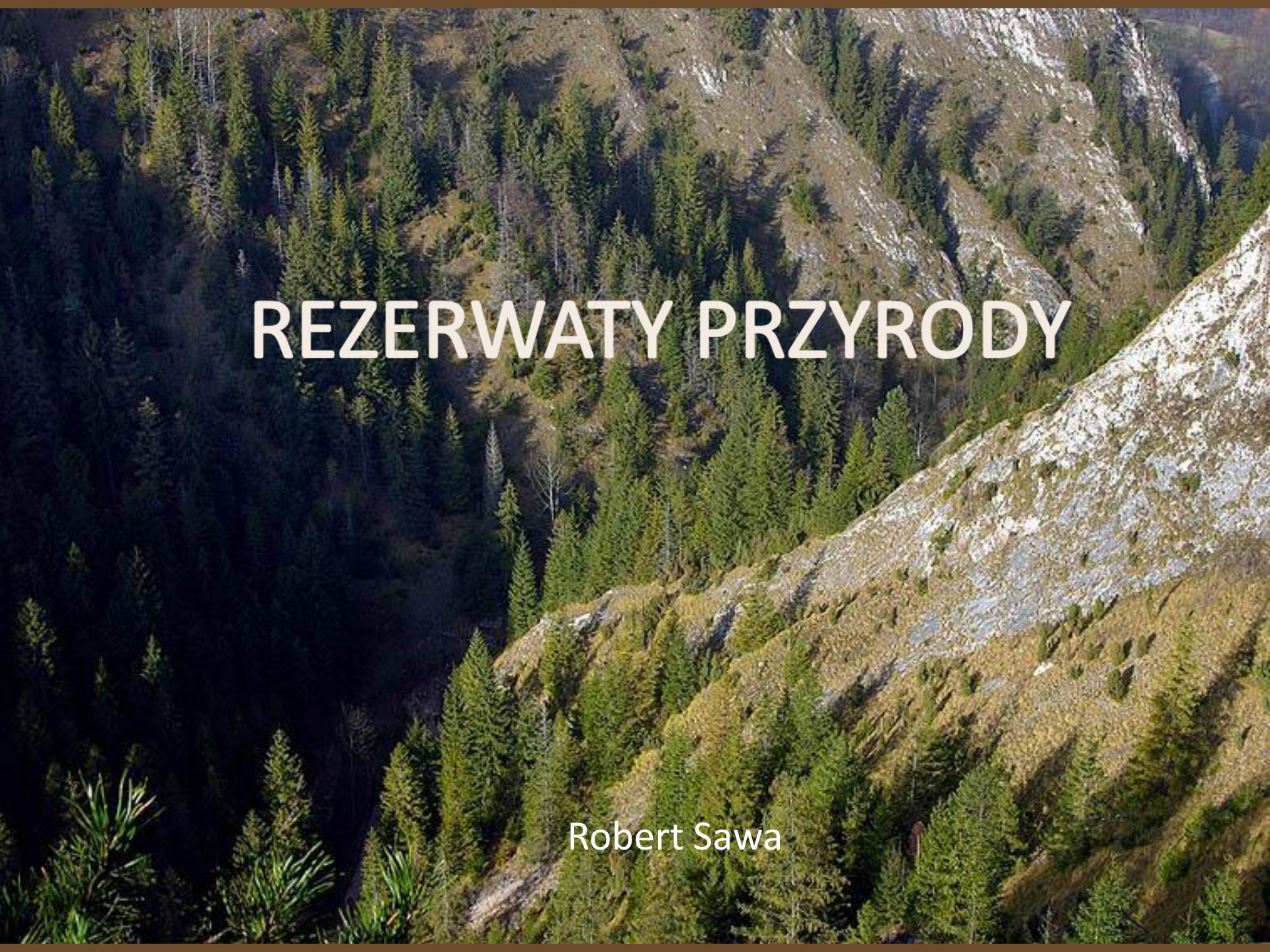

An aerial photograph of a mountain landscape. The left side of the image is dominated by a dense, dark green forest of evergreen trees. To the right, the terrain slopes upwards, showing a mix of green vegetation and light-colored, rocky or scree-covered areas. The overall scene is a high-altitude natural environment.

REZERWATY PRZYRODY

Robert Sawa

Podstawa prawna

Ochroną w formie **rezerwatu przyrody** obejmuje się obszary wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi, obejmujące ekosystemy, siedliska przyrodnicze, siedliska roślin, zwierząt i grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym (art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody).

Podstawa prawna

Uznanie obszaru za rezerwat przyrody
następuje w drodze aktu prawa miejscowego
w formie **zarządzenia regionalnego dyrektora
ochrony środowiska,**
na podstawie art. 13 ust. 3
ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.
o ochronie przyrody (tekst jednolity: Dz. U. z
2009 r. Nr 151, poz. 1220).

Podstawa prawna

W **zarządzeniu** uznającym obszar za rezerwat przyrody określa się:

- nazwę rezerwatu przyrody,
- położenie rezerwatu lub przebieg jego granicy,
- otulinę, jeżeli została wyznaczona,
- cele ochrony rezerwatu,
- rodzaj, typ i podtyp rezerwatu przyrody,
- sprawującego nadzór nad rezerwatem.

Podstawa prawna

Otulinę wyznacza się na obszarach graniczących z rezerwatem przyrody w celu zabezpieczenia jego wartości przyrodniczych przed zagrożeniami zewnętrznymi wynikającymi z działalności człowieka.

Podstawa prawna

Utworzenie rezerwatu przyrody obejmującego obszary, które stanowią nieruchomości niebędące własnością Skarbu Państwa, następuje **za zgodą właściciela**, a w razie braku jego zgody

- w trybie wywłaszczenia, określonym w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (art. 7 ust. 2 ustawy oop).

Podstawa prawna

Regionalny dyrektor ochrony środowiska, może **zwiększyć obszar** rezerwatu przyrody, **zmienić cele ochrony**, a w razie bezpowrotnej utraty wartości przyrodniczych, dla których rezerwat został powołany - **zmniejszyć obszar** rezerwatu przyrody albo **zlikwidować** rezerwat przyrody.

Zmian dokonuje się w drodze aktu prawa miejscowego w formie **zarządzenia**, po zasięgnięciu opinii regionalnej rady ochrony przyrody (art. 13 ust. 3 ustawy oop).

Podstawa prawna

Na obszarze rezerwatu przyrody obowiązują zakazy określone w art. 15 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Podstawa prawna

Na obszarze rezerwatu przyrody **zabrania się** między innymi:

- budowy lub rozbudowy obiektów budowlanych i urządzeń technicznych, z wyjątkiem obiektów i urządzeń służących celom parku narodowego albo rezerwatu przyrody ,
- chwytania lub zabijania dziko występujących zwierząt, zbierania lub niszczenia jaj, umyślnego płoszenia zwierząt , zbierania poroży, niszczenia nor, gniazd, legowisk, ich miejsc rozrodu,
- pozyskiwania, niszczenia lub umyślnego uszkodzania roślin oraz grzybów,
- zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody,
- pozyskiwania skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, minerałów i bursztynu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu.

Podstawa prawna

Na obszarze rezerwatu przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska **może wyznaczyć:**

- miejsca palenia ognisk i wyrobów tytoniowych oraz używania źródeł światła o otwartym płomieniu,
- miejsca zbioru dziko występujących roślin i grzybów oraz ich części,
- szlaki udostępnione do ruchu pieszego, rowerowego, narciarskiego i jazdy konnej wierzchem,
- miejsca udostępnione do wspinaczki, eksploracji jaskiń lub zbiorników wodnych,
- drogi dla ruchu pojazdów (poza drogami publicznymi, po których ruch nie jest zabroniony),
- Miejsca używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego, uprawiania sportów wodnych i motorowych, pływania i żeglowania,
- miejsca biwakowania.

Podstawa prawna

Na obszarze rezerwatu przyrody regionalny dyrektor ochrony środowiska **może zezwolić** na:

- prowadzenie badań naukowych,
- organizację imprez rekreacyjno-sportowych,
- oraz na inne odstępstwa od zakazów jeżeli jest to uzasadnione wykonywaniem badań naukowych lub celami edukacyjnymi, kulturowymi, turystycznymi, rekreacyjnymi , sportowymi lub celami kultu religijnego i nie spowoduje to negatywnego oddziaływania na cele ochrony przyrody.

Podstawa prawna

Minister środowiska może zezwolić na wprowadzanie gatunków roślin, zwierząt lub grzybów na obszarze rezerwatu przyrody .

Generalny dyrektor ochrony środowiska może zezwolić na odstępstwa od zakazów na obszarze rezerwatu przyrody jeżeli jest to uzasadnione potrzebą:

1) ochrony przyrody lub

2) realizacji inwestycji liniowych celu publicznego - w przypadku braku rozwiązań alternatywnych i po zagwarantowaniu kompensacji przyrodniczej w rozumieniu art. 3 pkt. 8 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska.

Rodzaje, typy i podtypy rezerwatów przyrody

(wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody)

1. **Leśny** (L) - pozostałości i fragmenty dawnych puszczy o charakterze pierwotnym, typy zbiorowisk leśnych, stanowiska drzew na granicach zasięgu.
2. **Wodny** (W) - wody jezior, rzek, potoków i morza wraz ze zbiorowiskami roślin i gatunkami zwierząt.
3. **Stepowy** (St) - murawy ciepłolubne, głównie na podłożu wapiennym i gipsowym.
4. **Słonoroślowy** /halofilny/ (Stł) - słonorośla nadmorskie i śródlądowe.
5. **Faunistyczny** (Fn) - populacje i siedliska ssaków, ptaków, gadów, płazów, ryb i bezkręgowców.
6. **Florystyczny** (Fl) - populacje i siedliska gatunków roślin zarodnikowych i kwiatowych oraz grzybów kapeluszowych i porostów.
7. **Torfowiskowy** (T) - zbiorowiska i gatunki torfowisk niskich, przejściowych i wysokich.
8. **Przyrody nieożywionej** (N) - utwory geologiczne, zjawiska krasowe, gleby, formy skalne, jaskinie, szata naciekowa, stanowiska skamieniałości, przykłady procesów kształtujących powierzchnię ziemi.
9. **Krajobrazowy** (K) - krajobrazy o cechach naturalnych, charakterystyczne dla poszczególnych regionów geograficznych.

Rodzaje, typy i podtypy rezerwatów przyrody

(wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 30 marca 2005 r. w sprawie rodzajów, typów i podtypów rezerwatów przyrody)

Wyróżnia się typy i podtypy rezerwatów przyrody ze względu na:

- dominujący przedmiot ochrony,
- główny typ ekosystemu.

Rezerваты przyrody w Małopolsce

1. Rezerваты leśne – 43 obszary
2. Rezerваты wodne – 1 obszar
3. Rezerваты stepowe – 5 obszarów
4. Rezerваты słonoroślowe – brak
5. Rezerваты faunistyczne – 1 obszar
6. Rezerваты florystyczne – 9 obszarów
7. Rezerваты torfowiskowe – 1 obszar
8. Rezerваты przyrody nieożywionej – 10 obszarów
9. Rezerваты krajobrazowe – 15 obszarów

Sześć z wyżej wymienionych obszarów reprezentuje typ mieszany (K-L, N-K, W-L)

Rezerваты leśne

Rezerwat przyrody Baniska (objęty ochroną ścisłą)

Rezerваты leśne

Rezerwat przyrody Kozie Kąty (objęty ochroną czynną)

Rezerваты wodne

Rezerwat przyrody Wiślisko Kobyłe

Rezerваты stepowe

Rezerwat przyrody Wały

Rezerваты stepowe

Rezerwat przyrody Opalonki

Rezerваты stepowe

Murawa kserotermiczna w rezerwacie przyrody Opalunki

Rezerваты faunistyczne

Rezerwat przyrody
Skołczanka

Rezerваты faunistyczne

Modraszek w rezerwacie przyrody Skołczanka

Rezerваты florystyczne

rezerwat przyrody
Cisy w Mogilnie

Rezerваты florystyczne

Obuwik pospolity w rezerwacie przyrody Michałowice

Rezerваты торфowiskowe

rezerwat przyrody Bór na Czerwonym

Rezerваты торфowiskowe

rezerwat przyrody Bór na Czerwonym

Rezerваты przyrody nieożywionej

rezerwat przyrody Groty Kryształowe

Rezerwat przyrody nieożywionej

rezerwat przyrody Skamieniałe Miasto

Rezerваты природы неозывионеј

резерват природы Кajasówka

Rezerваты krajobrazowe

rezerwat przyrody Wąwóz Bolechowski

Rezerваты krajobrazowe

rezerwat przyrody Biała Woda

Rezerваты krajobrazowe

rezerwat przyrody Przełom Białki pod Krempachami

Rezerваты krajobrazowe

rezerwat przyrody Lipowiec

Rezerwaty typu mieszanego

rezerwat przyrody Pazurek (leśny i przyrody nieożywionej)

Rezerваты typu mieszаного

rezerwat przyrody Bukowica (leśny i krajobrazowy)

Rezerваты typu mieszanego

rezerwat przyrody
Dolina Racławki
(leśny, przyrody
nieożywionej
i krajobrazowy)

Działania ochronne w rezerwachatych przyrody – podstawa prawna

- Dla rezerwatów przyrody sporządza się i realizuje **plan ochrony**.
- Plan ochrony ustanawia się w terminie 5 lat od dnia uznania obszaru za rezerwat przyrody.
(art. 18 ustawy o ochronie przyrody)

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

- **Projekt planu ochrony** rezerwatu przyrody sporządza regionalny dyrektor ochrony środowiska lub po uzgodnieniu z tym organem - zarządzający rezerwatem albo sprawujący nadzór nad rezerwatem.
- Sporządzający projekt planu ochrony zapewnia możliwość **udziału społeczeństwa**, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.
- Projekt planu ochrony wymaga zaopiniowania przez właściwe miejscowo rady gmin.
- **Regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego w formie zarządzenia, plan ochrony** dla rezerwatu przyrody w terminie 6 miesięcy od dnia otrzymania projektu planu.

(art. 19 ustawy o ochronie przyrody)

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

Plan ochrony sporządza się na 20 lat.

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody zawiera:

- 1) cele ochrony przyrody oraz wskazanie przyrodniczych i społecznych uwarunkowań ich realizacji;
- 2) identyfikację oraz określenie sposobów eliminacji lub ograniczania istniejących i potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych oraz ich skutków;
- 3) wskazanie obszarów ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej;
- 4) określenie działań ochronnych na obszarach ochrony ścisłej, czynnej i krajobrazowej, z podaniem rodzaju, zakresu i lokalizacji tych działań;
- 5) wskazanie obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych, amatorskiego połowu ryb i rybactwa oraz określenie sposobów ich udostępniania;
- 6) wskazanie miejsc, w których może być prowadzona działalność wytwórcza, handlowa i rolnicza;
- 7) ustalenia do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych.

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794) określa:

- tryb sporządzania projektu planu ochrony,
- zakres prac na potrzeby sporządzenia projektu planu ochrony,
- tryb dokonywania zmian w planie ochrony,
- zakres i sposoby ochrony zasobów, tworów i składników przyrody.

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

Plan ochrony jest narzędziem służącym do realizacji celów ochrony rezerwatu przyrody.

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

Plan ochrony dla rezerwatu przyrody w części pokrywającej się z obszarem **Natura 2000** powinien uwzględniać zakres planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 albo zakres planu ochrony dla obszaru Natura 2000.

(art. 20 ust. 5 ustawy o ochronie przyrody)

Działania ochronne w rezerwatach przyrody – podstawa prawna

- Do czasu ustanowienia planu ochrony, sprawujący nadzór sporządza **projekt zadań ochronnych**.
- Zadania ochronne mogą być ustanawiane na rok lub równocześnie na kolejne lata, nie dłużej jednak niż na 5 lat.
- Zadania ochronne dla rezerwatu przyrody ustanawia regionalny dyrektor ochrony środowiska w drodze zarządzenia.

(art. 22 ustawy o ochronie przyrody)

Działania ochronne w rezerwatach przyrody

Działania ochronne w rezerwatach przyrody wykonywane są w celu zachowania przedmiotów jego ochrony.

Przedmioty ochrony rezerwatów przyrody mogą być zagrożone zarówno ze strony czynników biotycznych, abiotycznych oraz antropogenicznych.

Zagrożenia mogą mieć swe źródło wewnątrz rezerwatu lub poza jego granicami.

Przykłady wewnętrznych zagrożeń biotycznych

Naturalna sukcesja roślinności leśnej na murawie kserotermicznej w rezerwacie przyrody Sterczów-Ścianka

Przykłady wewnętrznych zagrożeń biotycznych

Zamieranie górnoreglowej świerczyny w rezerwacie przyrody Na Policy im. prof. Z. Klemensiewicza

Przykłady zewnętrznych zagrożeń abiotycznych

Huraganowe wiatry powaliły 80% drzewostanów w rezerwacie przyrody Bembeńskie

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Nadmierny ruch turystyczny w rezerwacie przyrody
Wąwóz Homole

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Penetracja obszaru rezerwatu przyrody Przełom Białki pod
Krempachami

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Dziki tor krosowy w rezerwacie przyrody Panieńskie Skały.

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Dzikię wysypisko śmieci w rezerwacie przyrody Dolina Eliażówki

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

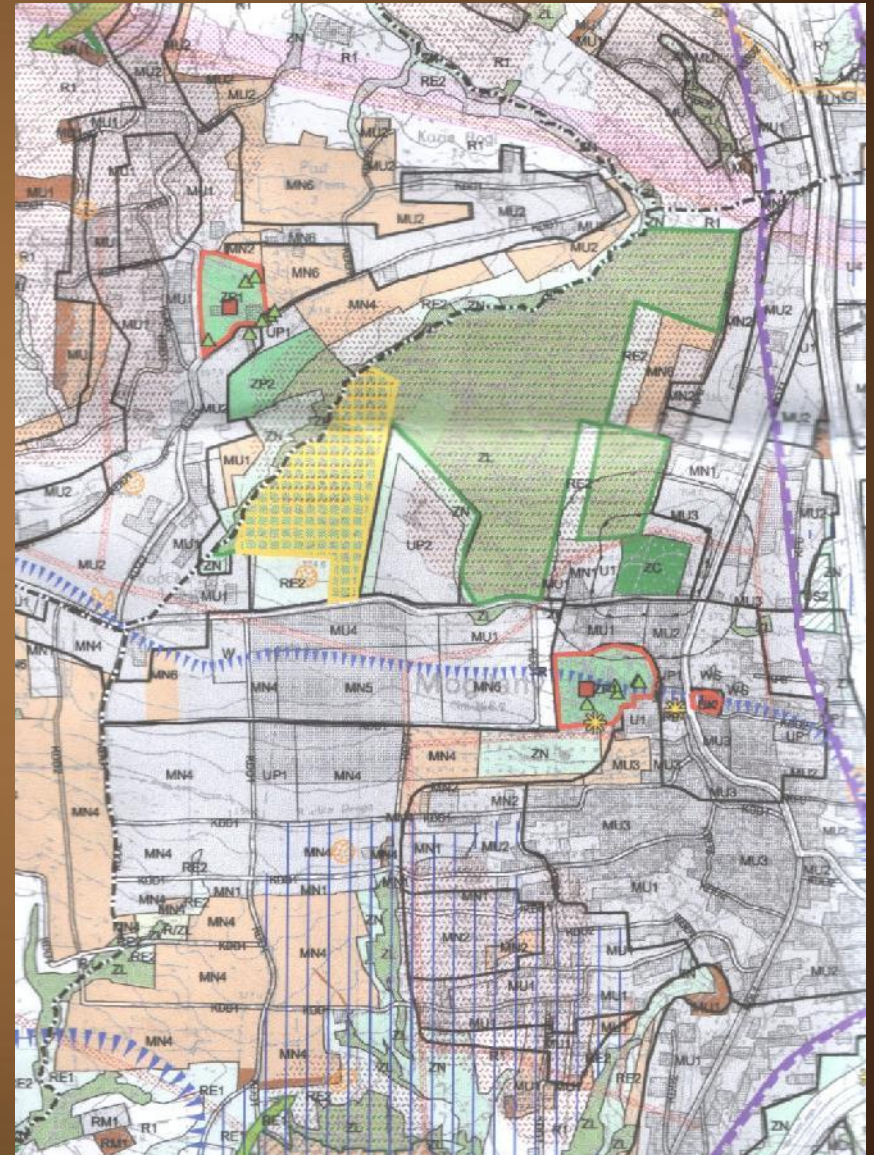

Usypanie wału przeciwpowodziowego na obszarze rezerwatu przyrody Przełom Białki pod Krempachami

Przykłady zewnętrznych zagrożeń

Izolacja rezerwatu przyrody
od otoczenia w wyniku
błędnych decyzji
planistycznych.

Tu wyznaczenie terenów zabudowy wokół rezerwatu przyrody Cieszyńianka

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Regulacja i budowa urządzeń hydrotechnicznych na rzece Wiśle przyczyniły się do postępującej erozji dna rzeki Wisły co obecnie skutkuje obniżaniem się poziomu wody gruntowej w starorzeczu Wisły w rezerwacie przyrody Wiślicko Kobyle

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Skład drewna na terenie rezerwatu przyrody Biała Woda

Przykłady zewnętrznych zagrożeń antropogenicznych

Budowa obiektów przy granicy z rezerwatem przyrody
Skołczanka

Przykłady działań ochronnych

Monitoring wilgotności i temperatury powietrza
w rezerwacie przyrody Groty Kryształowe

Przykłady działań ochronnych

Monitoring zagrożenia gradacją zespołu kornika drukarza w rezerwacie przyrody Na Policy im. prof. Z. Klemensiewicza

Przykłady działań ochronnych

Usuwanie drzew i krzewów z powierzchni murawy kserotermicznej w rezerwacie przyrody Sterczów-Ścianka.

Przykłady działań ochronnych

Usuwanie drzew i krzewów z wychodni skalnych w rezerwacie przyrody Dolina Mnikowska w celu odświeżenia murów naskalnych i eksponowania walorów krajobrazowych

Przykłady działań ochronnych

Usuwanie roślinności z powierzchni abrazyjnych, koszenie trawy, usuwanie drzew i krzewów z powierzchni odśnieżenia geologicznego w rezerwacie przyrody Bonarka

Przykłady działań ochronnych

Zabezpieczenie wejścia do dawnej sztolni w rezerwacie przyrody Dolina Eliażówki

Przykłady działań ochronnych

Budowa zastawek tamujących spływ wody w rezerwacie przyrody
Bór na Czerwonym

Przykłady działań ochronnych

Budowa szlaków turystycznych
w rezerwacie przyrody Wąwóz
Homole

Przykłady działań ochronnych

Organizacja miejsc wypoczynku w rezerwacie przyrody Wąwóz Homole

Przykłady działań ochronnych

Oznaczenie granicy rezerwatu przyrody Skalka Rogoźnicka tablicą informacyjną.

Przykłady działań ochronnych

Przykład edukacji ekologicznej w rezerwacie przyrody Wawóz Homole

Przykłady działań ochronnych

Przykład edukacji ekologicznej w
rezerwacie przyrody Skamieniałe
Miasto

Współpraca z instytucjami i ludźmi zaangażowanymi w ochronę przyrody

Podstawy prawne ochrony rezerwatu przyrody przed zagrożeniami zewnętrznymi

Uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska wymagają:

- **Projekty studiów uwarunkowań** i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, **miejscowych planów** zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego **województw** oraz planów zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej, **w części dotyczącej rezerwatu przyrody i jego otuliny,**
- **Projekty planów urządzenia lasu**, uproszczonych planów urządzenia lasu i zadania z zakresu gospodarki leśnej, **w części dotyczącej otuliny** rezerwatu przyrody.

(art. 13 ust. 3a i 3b ustawy o ochronie przyrody)

Podstawy prawne ochrony rezerwatu przyrody przed zagrożeniami zewnętrznymi

Ustalenia planu ochrony do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów zagospodarowania przestrzennego województw obejmują w szczególności:

- 1) obszary wymagające rekultywacji i odtworzenia ekosystemów cennych pod względem przyrodniczym na obszarach objętych ochroną krajobrazową;
- 2) utrzymanie korytarzy ekologicznych łączących rezerwat przyrody z otoczeniem;
- 3) rozmieszczenie obiektów i urządzeń służących celom rezerwatu przyrody;
- 4) stosunki wodne, w tym gospodarowanie wodami;
- 5) gospodarkę rolną, leśną i rybacką, w tym:
 - a) kierunki i zasady kształtowania przestrzeni produkcyjnej,
 - b) wskazanie obszarów, które powinny być zalesione, oraz obszarów wyłączonych z zalesiania;

Podstawy prawne ochrony rezerwatu przyrody przed zagrożeniami zewnętrznymi

6) szczególne warunki zagospodarowania terenów oraz ograniczenia ich użytkowania, w tym w zależności od potrzeb:

- a) wyłączenie terenów spod zabudowy,
- b) ograniczanie lokalizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej lub ograniczanie skutków jej oddziaływania,
- c) ograniczanie lokalizacji infrastruktury turystycznej i edukacyjnej lub ograniczanie skutków jej oddziaływania,
- d) wskazanie zasad ochrony stylu budownictwa i architektury, charakterystycznego dla danego obszaru.

(§ 12 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony ...)

Dziękuję za uwagę

